

2. August Strindberg: Uheldig

Novellen er fra tekstsamlingen Ægteskab fra 1884.

August Strindberg (1849-1912), svensk forfatter.

— Du kan nok tænke dig, hvor delikat det må være at bo sammen med en kvinde hele livet, når to kammerater knap nok kan holde det ud efter et par semestre, og det til trods for at mændene jo stort set har ens vaner og driller hinanden på samme måde. Se dig for, inden du vælger, og lær din forlovede at kende, inden du gifter dig!

5 Sådan plejede den gamle farbror at prædike for den unge brorsøn, men hvad hjalp det? Manden vælger ikke sin hustru, for det valg, det naturlige urvalg, det træffer i de fleste tilfælde sig selv.

10 Og så mødte han den rette! Det var en smuk pige på toogtyve år. Hun havde været giftfærdig, siden hun var sytten, og havde siddet i fem år og ventet på at blive befriet fra hjemmets tvang, mors kiks og søstrenes hakken. Og så kom han, redderen, ridderen. Ridderen var grosserer¹ og havde arvet en gammel, god forretning ved Skeppsbron². Han havde rolige, stille vaner og længtes kun efter at bygge rede og komme i ro. Han var skabt til at blive den allerbedste og sødeste ægtemand. Og så giftede de sig!

15 Han havde ordnet det hele og regnet alting så godt ud, og de skulle blive så lykkelige.

15 Nuvel! Dagen efter brylluppet var der ikke styr på noget, for de var til middag hos forældrene. Men dagen derpå! Han skulle være på kontoret klokken ni.

— Vi spiser jo morgenmad klokken otte, sagde han til hustruen.

20 Hun svarede nok ja, hun var jo så søvnig. Han stod op klokken halv otte og så til, at morgenbordet blev dækket, og så stillede han en buket blomster foran hendes plads, og så tændte han for sprit-æggekogeren. Derefter gik han ind i soveværelset.

— Op, lille du, nu er kaffen klar, sagde han.

Men hun vendte sig om mod væggen og sagde, at hun ville sove lidt mere.

— Hm! Han besluttede sig for at vente til halv ni.

Så kom han igen.

25 — Det er mærkeligt, at du ikke kan lade mig sove! Drik din kaffe, jeg tager noget senere.

Han blev ked af det, men besluttede at vente. Det var trist, for han skulle være på kontoret, når morgenposten kom. Men det skulle siden blive morsommere. En lille tête-à-tête³ ved morgenbordet havde altid indgået i hans beregninger om hjemlig lyksalighed.

30 Klokken halv ti vovede han et nyt forsøg. Men nu var det endnu mere mærkeligt, at hun ikke fik lov at sove. Hun var vant til at få lov at sove så længe, hun ville, og hun håbede, at han ikke ville opdrage på hende. Hvorfor havde han ikke drukket sin kaffe? Hvad forhindrede ham i det? Hun ville have kaffe på sengen, når hun vågnede, og sin søvn ville hun have i fred.

35 Så blev han ked af det, men havde intet at indvende. Og da han nu sad der alene med sin kaffe, følte han det, som om han stadig var ungkarl. Og han var ikke glad, da han gik til kontoret.

40 Til middagen var al maden legeret⁴ med sukker. Han afskyede sød mad, men ville ikke gøre hende ked af det. Han spurgte dog, om det var hendes eller kokkepigenes ønske. Det var hendes, for det var hun vant til hjemmefra. Salaten var lavet med fløde, æg og sukker.

Han fremsatte endnu et spørgsmål, om hun ikke foretrak den lavet med olie. Nej, hun

¹ grosserer: en person, der handler med store mængder varer, til fx købmænd.

² Skeppsbron: en gade i den gamle bydel ved havnefronten i Stockholm.

³ tête-à-tête: møde under fire øjne, stævnemøde.

⁴ legeret: gjort fx suppe tykkere i konsistensen og mere rund i smagen.

kunne ikke tåle olie. Men man kunne jo lave en separat portion til ham med olie. Han ville ikke være vanskelig; det var ikke det værd. Det fik være, som det var.

Efter maden plejede han at drikke kaffe, men lægen havde forbudt hende at drikke kaffe. Han måtte sidde alene med sin kaffekop. Skulle han læse avisen for hende? Der var en
45 interessant artikel om den irske oprørsbevægelse. — Uha, nej, hun ville ikke høre om noget uhyggeligt.

Så tændte han en cigar. En god havannacigar, som han havde købt direkte fra Bremen. Stor opstandelse!

— Ryger du?

50 — Naturligvis. Vidste du ikke det?

— Nej! Min far anså det for grimt at ryge, og jeg bliver dårlig af tobakslugten.

Han lagde cigaren på kanten af bordet og iagttog med smerte, hvordan den forkullede til en fin, lækker aske, hvid som vat.

Om aftenen ville han læse højt. Hvilken slags? Dickens! Nej, hun kunne ikke udholde
55 engelsk og engelske forfattere. Havde han noget fransk. Nej, han afskyede alt, hvad der kom fra Frankrig.

Og så måtte han gå til baller, souperer⁵ og i teatret. Det sidste plagede ham mest, for han kunne jo se, at skuespillet i salonen⁶ var mere interessant end det på scenen. Og man måtte ikke tale med hinanden, ikke holde hinanden i hånden, og endnu mindre kysse.

60 — Hen på foråret skulle de i sommerhus. Han stemte for Mälaren⁷, for der var han vokset op, men hun kunne ikke bo ved Mälaren, for der havde hun engang haft feber, og så tog de et hus ved Saltsjön⁸. Han elskede at fiske og gå på jagt og havde en sejlbåd. Det var hans tre lidenskaber i livet, og med dem reparerede han i løbet af den korte sommer det af sit gode helbred, han havde mistet om vinteren.

65 Den første søndag morgen derude på landet, stod han op klokken fem og tog madpakke, fiskeredskaber og en karl med sig. Og hvor det smagte at kunne ryge en pibe, en rigtig god pibe med birdseye⁹ og trække aborrer op.

Og klokken tolv kom han hjem strålende glad. Han skyndte sig straks at kysse sin hustru, men hun skubbede ham væk. Han lugtede af rå fisk og tobak. Tænk, at en dannet mand
70 kunne finde nydelse i en så simpel beskæftigelse. Og så havde hun måttet vente med morgenmaden.

Katten fik så mange aborrer, den orkede at spise, og resten blev smidt ud.

Hun skulle nok blive god igen midt på dagen, for han havde en overraskelse til hende. De gik en tur i parken og kom ned til bådebroen.

75 Der lå en fin sjægt¹⁰, og en karl klædt som bådsmand stod klar med hatten i hånden for at sejle ud med herskabet.

— Sejler du? Er det din båd?

— Javist, min ven, svarede han med stolthed.

— Og det har du ikke fortalt mig! Jeg vil aldrig tillade, at du sejler. Det må du love mig,
80 Ernst, aldrig at sejle. Hører du det! Hvis du elsker mig!

Ernst måtte love det, skønt han vaklede i valget mellem unåde og sin største fornøjelse.

— Jeg har været brændende uheldig, tænkte han. Og så gik de omkring i parken og kedede sig. Men fruhen inviterede naboer ind om eftermiddagen; og der kom løjtnanter og

⁵ *souperer*: større og finere aftenselskaber med middag.

⁶ *salonen*: smukt opholdsværelse beregnet til selskabelighed.

⁷ *Mälaren*: Sveriges tredjestørste sø, der ligger udenfor Stockholm.

⁸ *Saltsjön*: en bugt, der går ind i Stockholm.

⁹ *birdseye*: en særlig slags tobak.

¹⁰ *sjægt*: fiskerjolle.

- herredsfogeder, og de sad på verandaen og talte om teater og musik; og hr. Ernst måtte gå
85 rundt og klippe deres cigarer og byde tændstikker og skænke i punchglassene, så da aftenen
kom, var han træt som en tjener. Og når han forsøgte at blande sig i samtalen, fik han altid
en replik, han ikke kunne svare på, for de var så kvikke, de unge herrer. Og han havde det,
som om han havde været restauratør en hel eftermiddag, og hans hjem var en kro.
- Om efteråret var der tegn på svangerskab¹¹. Fruen blev vred, vred på sin mand, vred på
90 sig selv. Men hun snørede sig¹² og gik ud i verden så længe, det overhovedet var muligt. De
to sidste måneder var hun rasende. Dette måtte aldrig ske igen! Han måtte læse franske
romaner, som gav ham kvalme, og invitere nære venner, som kunne muntre op. Og huset
var helt fuldt af venner.
- Så blev barnet født. Hun ville naturligvis ikke amme barnet, for så kunne man ikke
95 bagefter gå med nedringede kjoler.
- Da hun var frisk og klar igen, talte hun med sin mand om ridetimer. Han spurgte sin læge
til råds. Denne frarådede det. Derpå kom fruhen hjem fra “professoren”, som på det
strengeste havde ordineret ridning. Han havde “ordineret” det, hører du! Der var intet at
gøre.
- 100 Hr. Ernst havde en panisk frygt for ridehuset. Når han kom derned, blev han mødt af en
lugt af brunstige dyr, sved og ammoniak¹³. Gennem døre på klem så man halvt påklædte
kvinder i bukser og chemise¹⁴. Han fandt det vederstyggeligt med denne kropslige berøring
fra staldkarlen, når han hjalp hustruen op i sadlen, når den schenklende sergeant¹⁵ tog hans
hustru om livet og lagde hendes ben til rette over sadelbommen. Og alle disse kavalierer og
105 deres brændende øjne, som fulgte alle hendes krops bevægelser. Her hang der liderlighed i
luften, og her horede man i det skjulte. Men lægen havde “ordineret” det.
- Rid sammen med mig, sagde hustruen en dag, hvor han var misfornøjet. Han red med
to gange, men fik sidesting og tabte hatten og fik spydige ord med på vejen fra staldkarlen
og blev grinet ud.
- 110 Til sidst kom hustruen en dag og sagde, at ridetimerne var ændret til aftentimer. De skulle
lave kvadriller¹⁶ til musik. Han kunne sidde på tribunen, hvis han ville. Han sad der en
aften, men så sad han der aldrig mere. Mellem turene måtte han løbe omkring og opvarte
herrer og damer, trække champagne op og åbne sodavand.
- Til sidst blev han hjemme hos barnet. Dette var hans drømmes lykke! Og så tænkte han
115 på alle de hustruer, som måtte sidde derhjemme, mens mændene var på værtshus. Hvorfor
havde han ikke mødt sådan en ulykkelig kvinde, så han og hun ikke havde behøvet være
ensomme? Uheldigt! Uheldigt!
- Kvadrillerne blev gentaget og fulgtes snart af souperer.
- En aften ved tolvtiden lød der en farlig ringen i entréen. Hr. Ernst sad som sædvanligt
120 uden for børneværelset og læste Dickens. Han sprang op for at åbne; hans hustru stod
alene derude, og han hørte skridt snige sig ned ad trappen. Hun var syg. Han førte hende
ind. Hun var helt bleg, og øjnene var blanke.
- Ernst, sagde hun og brast i en konvulsivisk¹⁷ latter, som lignede gråd. Elsker du mig?
— Ja, det gjorde han.
- 125 — Jeg er så syg, så syg.

¹¹ *svangerskab*: graviditet.

¹² *hun snørede sig*: hun klædte sig i stramtsiddende tøj omkring maven og hofterne.

¹³ *ammoniak*: kemisk stof med ubehagelig lugt.

¹⁴ *chemise*: tynd og næsten gennemsigtig underkjole.

¹⁵ *schenklende sergeant*: ridelærer.

¹⁶ *kvadriller*: opstilling i firkant.

¹⁷ *konvulsivisk*: krampagtig.

Hendes ansigt blev slapt, og hendes mund smilede vemodigt. — Åh, hvor jeg elsker dig! Hr. Ernst blev urolig, for han havde ikke hørt disse ord i meget, meget lang tid.

— Er du gal på mig? sagde hun og vred sig i smerte.

— Nej, slet ikke, men han ville blive så lykkelig, hvis hun ikke var så meget væk.

130 — Jaså, hun var for meget væk, når lægen havde “ordineret” det. Betød hendes sundhed ikke noget for ham!

— Jo, jo, men den lille!

— Led den lille nød? Var hun ikke lige så god en mor som dem, der går og praler med deres unger ...

135 Nu måtte hun op fra stolen, og hun var syg¹⁸! Han hjalp hende ind i soveværelset og ville kalde på Kristin.

— Nej, det behøver du ikke, ikke Kristin, ingen!

Og så fik hun vand og satte sig på sofaen.

Hr. Ernst var ganske bleg. Rummet lugtede af cognac – og tobak!

140 — Så! Hvad har du muntret dig med, dit gamle møl? sagde hun. — Du har vel læst Dickens igen! Uha, hvor er jeg syg!

Og så ofrede hun sig igen¹⁹! Derpå ville hun gå ind og kysse den lille! Men manden stillede sig foran døren.

— Du går ikke derind!

145 — Hvem kan forbyde mig det?

— Jeg! Du er fuld, din luder!

— Hahahaha! Det skal du ikke komme godt af sted med at sige! Sådan en stodder af en mand, fy for fanden!

Hun løftede en bog for at kaste den mod ham, men faldt om på gulvet.

150 Hr. Ernst vækkede Kristin og fik fru en i seng. Derefter lagde han sig på et par tæpper på gulvet foran døren til børneværelset og blev liggende der hele natten.

Han så hende ikke om morgenen. Men da han gik til kontoret, var han fast besluttet på at begære skilsmisse. Men for hvad? Druk. Loven havde ikke forudset et sådant tilfælde. Og skandalen! Det finere selskab! Men det måtte ske!

155 Han gennemgik nattens scener. Hvilke ord var der ikke faldet. Uden forberedelse, straks. Men de var forberedt i det stille.

Hele formiddagen gik han som en sørgende og betragtede sig som død. Hvad havde livet tilbage at give ham? Og barnet uden mor! Det var med tunge skridt, han gik hjem til frokost. Hvilken storm forestod der ikke! Hvad ville der ske? Han gik det sidste stykke ned ad gaden; stoppede op ved købmanden og så på varerne i vinduet. Skulle han gå op? Var det ikke bedre at gøre en ende på elendighederne. Men barnet, barnet!

165 Da han gik op ad trappen, hørte han sang og klaverspil. Da han kom ind, sad hun og akkompagnerede en veninde, som sang. Og så løb hun sin kære, gamle mand i møde og kyssede ham. Og han følte det, som havde han på et øjeblik fået sin sundhed tilbage. Så smuk hun var i dag. Og med hvilken charme fortalte hun ikke veninden om, hvor syg hun havde været i nat, uden at berøre ubehagelige detaljer overhovedet. Og hvilken munter frokost de tre havde.

170 Og så blev de alene. Ikke et ord om gårsdagen. Han lå i sengen og så på, at hun klædte sig af. Han tænkte, at hun var mindre genert, end hun plejede at være, men så skøn. Han

¹⁸ *hun var syg*: hun kastede op.

¹⁹ *så ofrede hun sig igen*: så kastede hun op igen.

hadede hende, men hans kød var lagt i lænker. Han ville aldrig kunne leve uden denne kvinde.

Og så fortsatte livet som før. Han sad og hang på ridehustribunen og proppede champagne op. Han stod og hang i spisestuedøre hele balnætter, for han dansede ikke. Han sad i teatret, han bar hendes sjal og han knappede hendes støvler blot for at få et glimt af hendes underben.

Men indimellem blev han træt og sad derhjemme.

— Hvilket pjok af en mand, sagde herrerne.

— Hvilken letsindig kvinde, sagde nogle kvinder.

En dag læste han i en lørdagsavis om en dame fra det finere selskabsliv. Det var rystende ting. Man havde set hende kysse mænd i porte. En forfærdelig mistanke vågnede. Men han kunne ikke bevise noget, for der bruges ikke vidner ved den slags eventyr. Men hans ro var væk. Han vidste, at han blev bedraget, men han kunne intet gøre ved det.

I et anfald af raseri tog han sig en elskerinde. Hun bedrog ham efter to måneder. Han tog en ny med samme resultat. Han ønskede, at hustruen skulle få det at vide. Men hun vidste ingenting eller lod, som om hun ikke vidste noget.

Og sådan fortsatte det! År ud og år ind. Gøre det slut; nej, det kunne han ikke over for barnet. Og desuden kunne han ikke leve uden hende.

En nat, hvor han havde drukket for meget og sad alene hos en ven, lettede han sit hjerte og fortalte alt det, vennen allerede vidste.

— Du er ikke alene, sagde vennen. Det er jo manden, der alene har initiativet. Følgen bliver, at han i næsten alle tilfælde er slaven, for den, der elsker, er slaven. Næsten alle ægteskaber indgås med kærlighed fra mandens side. Sådan er det i naturen. Hannerne angriber; hunnen sidder og venter. På hvem? Den, der kommer! Og tro mig, det er kvinderne, der regerer verden, selvom de ikke har stemmeret. Hun gifter sig for at komme væk fra hjemmet, og det gør de fleste kvinder; du gifter dig for at komme ind i hjemmet! Kan hun lastes for det? Nej, det er hendes natur at være polygamist²⁰; det er din natur at være monogam²¹. Det er et uheld, at I har mødt hinanden! Uheldigt, min ven!

Ja, det var en forklaring, det mente hr. Ernst også, men nogen trøst var det ikke!

Der var begået en misforståelse, men det stod ikke til at ændre.

— For om man passer til hinanden, det finder man først ud af bagefter, og så er det for sent! sagde vennen.

— Hvad skal man så gøre? Hvad skal man gøre?

— Man må vel ende med at gøre som bønderne, sagde vennen i spøg, for han var træt af sin rolle.

— Hvad gør bønderne da?

— De finder ud af det på forhånd! Åh, de bønder. De er snu!

²⁰ *polygamist*: en person, der har to eller flere partnere samtidig.

²¹ *monogam*: en person, der har én partner.